

האגודה לזכויות האזרח בישראל
המועצה האזורית לכפרים הבלתי מוכרים בנגב
המרכז היהודי-ערבי לפיתוח כלכלי
הפורום לדו-קיום בנגב

27 ביוני 2005

ש/ 15875

לכבוד

מר דודו כהן, יו"ר הועדה המחוזית לתו"ב – מחוז הדרום

חברי הועדה המחוזית לתו"ב מחוז הדרום

רחוב התקווה 4

ת"ד 68

באר שבע 84100

שלום רב,

גם באמצעות דואר אלקטרוני:

TalPo@moin.gov.il

הנדון: תכנית המתאר המחוזית החלקית מטרופולין באר-שבע - תמ"מ 4/14/23

הערות העותרים בבג"צ 1991/00

האגודה לזכויות האזרח בישראל, המרכז היהודי ערבי לפיתוח כלכלי, אל-עונה - המועצה האזורית לכפרים הערביים הבדואים הבלתי מוכרים בנגב, והפורום לדו-קיום בנגב (העותרים הארגוניים בבג"צ 1991/00 אבו-חמאד ואחי נ' המועצה הארצית לתו"ב ואחי) מביעים את אכזבתם מתכנית המתאר המחוזית החלקית מטרופולין באר-שבע, שמספרה תמ"מ 23/14/4 (להלן, התכנית). התכנית אינה נותנת מענה לעתירה, ואף לא נותנת מענה להתחייבויות מוסדות התכנון, שניתנו במסגרת העתירה ובחלקה מהווה אף נסיגה מתוכניות קודמות. התכנית נגועה בפגמים של הפליה, חוסר-סבירות, בפגיעה בזכות לכבוד ואף מנציחה את אי הצדק המרחבי והחלוקתי, כפי שיפורט להלן.

התכנית שבנדון, בדומה לתכנית שהיא באה לתקן, אינה סוטה באופן מהותי ממדיניות תכנון הנגועה באפליה על בסיס לאום, שבגינה הוגשה העתירה. התכנית המוצעת משלמת בעיקר מס שפתיים להתחייבות לגבש הצעות להסדרת ההתיישבות הבדואית במטרופולין, שיחייבו תכנון של מגוון צורות התיישבות עבור האוכלוסייה הערבית הבדואית בנגב, שמספרם, אופיים ומיקומם ייקבעו בשיתוף עם התושבים ותוך התחשבות מרבית בצרכי אוכלוסייה זו, רצונותיה תרבותה ואורח חייה. לפי תכנית זו תמשיך האוכלוסייה היהודית להתגורר מלמעלה ממאה יישובים כפריים ואילו האוכלוסייה הערבית נאלצת להסתפק בעיר אחת, 6 עיירות ו-9 יישובים בהליכי תכנון מתוכם 2 כפרים ו-7 יישובים שאופיים טרם הוגדר, ולא ברור האם תואם את צרכי התושבים. כמו-כן, מציעה התכנית הסדרה תכנונית של שני כפרים בלתי מוכרים נוספים. במקביל מאפשרת התכנית לאוכלוסייה היהודית להתפזר במספר גדול של יישובים ומגוון רחב של צורות התיישבות (ערים, מושבים, קיבוצים, יישובים קהילתיים וחוות בודדים) (במטרופולין באר-שבע מתגוררת האוכלוסייה היהודית היום בקרוב ל-120 יישובים מתוכם למעלה ממאה יישובים כפריים).

התכנית לוקה בחוסר סבירות קיצוני, כיוון שממשיכה להתעלם מקיומם של רבבות אזרחים המתגוררים בעשרות כפרים לא מוכרים, בניגוד לשיקולים תכנוניים מקצועיים המחייבים, בין היתר, שיפור איכות חיי האוכלוסייה נשוא התכנון. כמו-כן, התכנית לא מקנה משקל ראוי לצורך ולרצון של

האוכלוסייה הערבית בנגב לחיות ביישובים כפריים מוסדרים ומתוכננים כחוק. בכך פוגעת התכנית בזכותה של האוכלוסייה הערבית הבדואית לשימור תרבותה, שהיא נגזרת של הזכות לכבוד.

א. רקע:

בנגב מתגוררים היום קרוב ל-75,000 תושבים בעשרות כפרים בלתי מוכרים, שרובם המכריע קיים לפני קום המדינה וחלקם התגבש החל משנות החמישים המוקדמות, עת העבירו רשויות שונות את תושביהם אליהם (עקורי פנים). הכפרים לא זכו להסדרה תכנונית ו/או להכרה מוניציפאלית למרות שהיו קיימים בטרם נחקק חוק התכנון והבניה התשכ"ה-1965. כתוצאה מכך, סובלת אוכלוסיית הכפרים הבלתי מוכרים מפגיעות קשות בזכויות היסוד של האוכלוסייה ובראשן: הזכות לשוויון, לקיום בכבוד, והזכות לקורת גג. הכפרים אינם מחוברים לתשתיות המים, החשמל, הביוב, הטלפון או הדרכים; תושביהם סובלים ממחסור חמור בשירותי בריאות, חינוך, רווחה ותברואה; וכל בניה ביישובים אלה היא בלתי-חוקית, כך שהתושבים חיים תחת איום של הריסת מגוריהם ושל נקיטת סנקציות פליליות נוספות נגדם.

ב. העתירה:

במרץ 2000 הגישה האגודה לזכויות האזרח עתירה לבג"צ נגד תכנית המתאר המחוזית למחוז הדרום תמ"מ 14/4, בשם תושבי כפרים בלתי מוכרים, ארגוני זכויות אדם וארגונים קהילתיים, הפועלים לקידום זכויות האוכלוסייה הערבית הבדואית בנגב (ארבעת העותרים הארגוניים שהערות אלה מוגשות בשמם) – בג"צ 1991/00 אבו חמאד ואח' נ' המועצה האזורית לתו"ב ואח' (תלוי ועומד). ביום 29.11.00 הוצא צו על תנאי בעתירה המורה למוסדות התכנון לתקן את תכנית המתאר המחוזית למחוז הדרום תמ"מ 4 שינוי מס' 14, באופן שהתכנית תחייב תכנון יישובים כפריים עבור האוכלוסייה הערבית הבדואית במחוז הדרום, ותכלול הנחיות לתכנון היישובים, שתתחשבה באופן מרבי, מבחינת מספרם ומיקומם של היישובים, בצרכי ובמאויי האוכלוסייה הערבית הבדואית.

ביום 9.7.01 הגיעו הצדדים להסדר שעוגן בהחלטת בית המשפט, ולפיו הסכימו הצדדים לדחות את מועד הדיון בעתירה, על מנת לאפשר למוסדות התכנון לתת מענה ראוי לעתירה במסגרת התכנון לתכנית מתאר מחוזית חלקית למטרופולין באר שבע (התכנית). צוות התכנון של התכנית נדרש לבחון יחד עם העותרים ועם נציגי התושבים "הצעות קונקרטיות ליישובים חדשים, ובהם יישובים כפריים לרבות התכנית לפריסת יישובים כפריים, שהוגשה על ידי העותרת מס' 6 לוועדה המחוזית לתכנון ולבניה – מחוז הדרום" (קרי תכנית המועצה האזורית לכפרים הערבים הבדואים הבלתי מוכרים בנגב, הדורשת הכרה והסדרה תכנונית של 45 יישובים כפריים). לאור התחייבות זו, התקיימו חמישה מפגשים בין נציגי העותרים לצוות התכנון, שלא הובילו לצערנו לשינוי מדיניות התכנון שבגינה הוגשה העתירה.

ג. התפתחויות מקבילות בתקופת הדיון בעתירה:

הסדרה תכנונית של 9 יישובים לבדואים ביוזמת הממשלה: מוסדות התכנון מטפלים בהסדרה תכנונית של תשעה יישובים שממשלת ישראל החליטה להכיר / להקים לפני שנבחר צוות התכנון להכין את תמ"מ 23/14/4 (אם בטין, אם מתנאן/אבו-קרינאת, ביר הדאג', דרג'את, מכחול,

מולדה, נחל שמריה, אלסייד וקסר-אלסר). יישובים אלה אושרו ברובם בתכניות מחוזיות קודמות (כגון תמ"מ 24/4 ו- 1/24/4) והיתר צפויים להיות מאושרים בטרם תיכנס התכנית לתוקף, בהתאם לסעיף 4.1 לתכנית. חשוב להדגיש, שאין לזקוף לטובת צוות התכנון של תמ"מ 23/14/4 את סימונם של יישובים אלה בתכנית ואין לראות בכך חידוש של התכנית. צוות התכנון לא התערב בהחלטות הממשלה וסימן את מיקום היישובים בהתאם לני"צ שנקבע בהחלטת הממשלה. כאשר לא התקבל מיקומו של אחד היישובים שהחלטות ממשלה ביקשו לעגן על דעתה המקצועית של הועדה המחוזית לתו"ב (תמ"מ 49/14/4, עבור ואדי אל-נעם) נמנע הצוות מבחינת חלופות למיקום, למרות שהיה מודעת להמלצת הועדה לפנות לממשלה כדי לאתר חלופות למיקום חדש ליישוב, שיגובשו תוך התייעצות עם נציגי התושבים. בהערות לתכנית זו לא נתייחס לתכנים של יישובים אלה, שצוות התכנון של תמ"מ 23/14/4 לא נתן מענה לבקשת המועצה האזורית לשפר את "תכני ההכרה" במיוחד בכל הנוגע לגבולותיהן ואופיים. חשוב מכל, אם יושלם התכנון המקומי והתכנון המפורט בהתאם לצרכי אוכלוסיית הכפרים הללו, בלי לחזור על מחדלי תכנון העיירות, מסגרת זו עשויה לאפשר במקרה הטוב הסדרה תכנונית של כ- 19% מנקודות הציון של הכפרים הלא מוכרים שתושביהם מהווים קרוב ל- 31% של אוכלוסיית הכפרים הלא מוכרים בנגב ולהותיר את כל היתר ללא מענה תכנוני מובטח.

ד. בקשות העותרים:

1. התכנית המחוזית תציע מגוון של כפרים ויישובים בדואים פרוסים במרחב, באופן מובנה שיאפשר היררכיה התיישבותית וחלוקה פונקציונאלית בין היישובים. התכנית תציע, בין השאר, כפרים חקלאיים, כפרי רועים, חוות חקלאיות, כפרים קהילתיים ופרברים עיירות וערים.
2. התכנית המוצעת תתחשב באופן מרבי, מבחינת מספרם ומיקומם של היישובים, בצרכיה ומאוויה של האוכלוסייה הערבית הבדואית, תוך בדיקת התפרוסת הקיימת בפועל, שכוללת עיר אחת, 6 עיירות, 9 יישובים הנמצאים בהליכי תכנון שונים ו- 37 כפרים לא מוכרים.
3. התכנית המוצעת תפרט את אופן סיפוק צרכי האוכלוסייה הבדואית ואופן השתלבותם במרחב מבחינת שירותי חינוך, תרבות, בריאות, תעסוקה וכלכלה, דיור ועוד.

ה. התכנית:

1. **התכנית נגועה באפליה נגד האוכלוסייה הערבית בנגב:**
התכנית ממשיכה מדיניות תכנונית מפלה, שמאפשרת לאזרחים יהודים להתגורר במגוון רב של יישובים, כולל יישובים קטנים ביותר, כגון קיבוצים חדשים, יישובים קהילתיים בהם מתגוררים פחות מ-20 משפחות, כמו גם חוות בודדים. לעומתם, התכנית אינה מסדירה מגוון דומה של יישובים ואינה מסדירה תכנונית את רובם המכריע של כפרים בדואים, שקיימים מזה עשרות בשנים באותו אזור (כ- 35 כפרים). בהעדר הוראות מפורשות בתכנית, הקובעים קריטריונים שוויוניים להסדרת ההתיישבות הכפרית הערבית בנגב לא יחויבו גורמי התכנון לתת דין וחשבון על התקדמות התכנון. אין צורך להרבות במלים היום בדבר מרכזיותה של הזכות לשוויון, והחובה למגר אפליה על בסיס השתייכות קבוצתית, כזכות על חוקתית המחייבת את כל מוסדות המדינה ומחלחלת לכל דבר חקיקה במדינה לרבות חוק התכנון

והבניה. לכן, חשוב לשוב ולהדגיש, שמוסדות התכנון התחייבו בפני בג"צ לפעול לביטול אפליה זו באמצעות התכנית המוצעת. החלטה על הפקדת התכנית שבנדון, במתכונתה הנוכחית תהווה הפרה של התחייבות מוסדות התכנון בפני בג"צ, שכן רק מדיניות תכנונית פוזיטיבית של המבוססת על עקרונות ההעדפה המתקנת והצדק החלוקתי עשויה בבוא היום לרפא את תוצאות האפליה. לחיזוק הנתונים המצביעים על אפליית אוכלוסייה זו נא לעיין בלוחות 1 עד 3 המהווים נספח למסמך זה.

2. התכנית נגועה בחוסר סבירות קיצוני, בשל התעלמותה משיקולים תכנוניים

מקצועיים ומצרכי האוכלוסייה באזור התכנון:

תפקידה של תכנית מתאר מחוזית הוא לחייב ולהנחות, באופן פוזיטיבי, את התכנון המקומי, על יסוד תפיסה אזורית כוללת. תכנית המשאירה את הרוב המכריע של הכפרים הלא מוכרים בנגב ללא פתרון תכנוני מקיף מועלת בתפקידה. יתר על כן, בהעדר חיוב להכין תכנית להסדרת ההתיישבות ערבית כפרית, עלולות תכניות אחרות לסכל אפשרות עתידית של הסדרה תכנונית של הכפרים הערבים. כך לדוגמא, תכניות להקמת ישובים יהודים חדשים (כגון חירן ויתיר) (כגון באר שבע, וערד) עלולות להיות בעלות השלכות ישירות על המשך קיום ההתיישבות הערבית הכפרית הנמצאת בשטחי תכניות אלה, אם זו לא תוסדר אף היא ברמה התכנונית.

התכנית נגועה בסתירה בין המסמכים הראשונים של הפרויקט לבין התכנית המוצעת מסמכיה השונים. בעוד תכנית העבודה של הפרויקט קבעה - שהתוכנית תהווה "צעד מכריע לפתרון בעיית ההתיישבות הבדואית", וכי "המצב הקיים יהווה את הבסיס לפתרונות התכנוניים", ולבסוף כי "הסדרת ההתיישבות הבדואית תיטה יותר לכיוון האפשרות של הכרה בחלק ניכר מההתיישבות במיקומה הנוכחי ומתן אפשרות לבניית קבע בסמוך לבנייה הארעית..." - בולט בתכנית המוצעת היעדר התייחסות רצינית להתחייבויות אלה.

תכנית זו מסדירה אך ורק שני כפרים נוספים ו"מנגנון", שאינו נותן מענה מקיף ואזורי לבעיה, שכן גם אם ייושם מנגנון זה במלואו תשאיר התכנית קרוב ל- 60% מאוכלוסיית הכפרים הלא מוכרים בנגב ללא פתרון תכנוני, כמפורט:

א. **אבו-תלול ואל-פורעה:** בתכנית סומנו, ביוזמת צוות התכנון, אך ורק שני יישובים חדשים, שסימונם אינו בגדר יישוב של החלטת ממשלה, הם הכפרים אבו תלול ואל פורעה. בכפרים אלה מתגוררים היום פחות מ- 10% של תושבי הכפרים הבלתי מוכרים.

ב. **מנגנון לאישור תכניות ליישובים חדשים ביוזמת הועדה המחוזית לתכנון ובניה:** סעיפים 6.4 וסעיף 6.6 של התכנית קובעים מנגנון להקמת יישובים ביוזמת הועדה המחוזית לתכנון ובניה. צוות התכנון הבהיר לעותרים, שמנגנון זה נועד לאפשר הסדרה עתידית של כפרים בדואים לא מוכרים בנגב, בתכנית מקומית ביוזמת הועדה המחוזית לתכנון ולבניה, ויהווה מנגנון להעדפה מתקנת. העותרים לא מתנגדים למנגנון זה, אך קובעים שאין בו פתרון אמיתי לבעיה. התכנית דוחה למועד עתידי,

שאינו מוגדר, את פתרון מצוקתם של רבבות תושבים בלמעלה מ- 35 כפרים לא מוכרים בנגב, שכן ספק רב אם מנגנון זה עולה בקנה אחד עם הוראות חוק התכנון והבניה. מנגנון זה מעניק סמכות לוועדה המחוזית לתכנון ולבניה לבחון בעתיד הצעות להסדרה תכנונית של כפרים נוספים, במסגרת תכניות מתאר מקומיות ליישובים החדשים. מכל מקום, העותרים מתנגדים לתנאים המצטברים שהוצעו והוצמדו למנגנון זה, מרוקנים מתוכן את המנגנון ומצמצמים באופן דרסטי את מספר הכפרים, שמנגנון זה עשוי לספק להם פתרון בעתיד הלא נודע, בין היתר, בשל הסיבות הבאות:

- (1) סעיף 6.4 והתשריט מראים, שהאזור המיועד לאזור נוף כפרי חקלאי משולב מצומצם ביותר. גם אם מנגנון זה ייושם בעתיד הרי שתנאיו המצטברים עשויים לאפשר פתרון מצוקה תכנונית אך ורק של שבעה מהכפרים הבלתי מוכרים בלבד, שאוכלוסייתם אינה עולה על 14% מאוכלוסיית הכפרים הבלתי מוכרים, שכן רובם המכריע של הכפרים מצוי מחוץ ליעוד קרקע זה. כדי שמנגנון זה יאפשר הסדרה תכנונית של הכפרים הלא מוכרים בנגב יש צורך לסמן את המרחב העוטף את כל הכפרים הבלתי מוכרים כשטח נוף כפרי חקלאי משולב. לחלופין, יש לשנות את סעיף 6.6.1 (ב)(2) באופן שיאפשר להפעיל מנגנון זה גם בייעודים קרקע אחרים שקיימים בהם היום כפרים לא מוכרים. אנו ממליצים לסמן על גבי התשריט את כל הכפרים בעלי פוטנציאל ההכרה לפי תוכנית המועצה האזורית לכפרים הבלתי מוכרים בגב.
- (2) הקביעה בסעיף 6.4.2 (א) לפיה אין ביעוד האזורים המסומנים בתשריט כאזור "נוף כפרי חקלאי משולב" משום שינוי ייעודם כקרקע חקלאית מכפיפה את אזור החיפוש ל-ולקחש"פ ומצמצמת עוד יותר את אפשרות השימוש במנגנון זה להסדרה תכנונית בייעוד קרקע זה.
- (3) אין בצד המנגנון קריטריונים ברורים להכרה בכפרים. כדי שמנגנון מסוג זה יעבוד וישיג את מטרותיו, יש צורך בקביעת קריטריונים מוסכמים לתכנון יישובים חדשים, גם בייעודי קרקע אחרים (כגון, מספר תושבים וגודל מקבת), באופן שהתכנית המוצעת תחייב את מסודות התכנון להסדיר תכנונית יישוב העונה על קריטריונים אלה. נשמח להציע רשימה של קריטריונים תכנוניים למנגנון זה שיחייבו הכרה עתידית בכפרים.
- (4) המנגנון מוגבל לצפיפויות ולדגמי יישובים מעוצבים עבור האוכלוסייה הבדואית. כך למשל לא מאפשר מנגנון זה הסדרה תכנונית של חוות חקלאיות.
- (5) המנגנון אינו מחייב את מוסדות התכנון ומשאיר מרחב לא מוגבל של שיקול דעת של נציגי מוסדות התכנון, והדבר מעלה חשש שמנגנון זה – אם יאושר – יוותר אות מתה בתכנית.

ג. התכנית אינה נותנת מענה לרוב המכריע של תושבי הכפרים הבלתי מוכרים: למרות שזו התכנית האמורה לתת את מכלול הפתרונות המערכתיים לבעיית הכפרים הבלתי

מוכרים, התכנית המתגבשת ממשיכה להתעלם מהמציאות בשטח ומקיומם של עשרות כפרים בדואים לא מוכרים, המאכלסים עשרות אלפי אזרחים, ומהחובה החוקית, המקצועית והאתית לספק פתרונות תכנון הולמים לאוכלוסייה המתגוררת באזור התכנון. גם לאחר התייחסות אל תשע היישובים, שהוכרו בתכניות קודמות, שני הכפרים המוצעים ע"י תכנית זו, ואפילו המנגנון של הסדרה תכנונית בתכנית מקומית ישנו פוטנציאל תיאורטי להסדרה עתידית של מיעוט הכפרים הלא מוכרים שהתכנית אמורה למצוא להם פתרונות. **התכנית במתכונתה הנוכחית מותירה כ- 50,000 תושבים המהווים קרוב ל- 65% אוכלוסיית הכפרים הלא מוכרים ומתגוררים ב- 28 כפרים אף ללא פוטנציאל של הסדרה תכנונית בעתיד, תוך פגיעה בזכויות היסוד של האוכלוסייה לכבוד, כך שדור נוסף ייוולד למציאות של המשך מגורים בישוב כפרי בלתי-מוסדר, מחוסר-תכנית מיתאר ומחוסר-תשתיות, אי-קבלת שירותים בסיסיים וחשיפה מתמדת לזרועות אכיפת החוק. יתרה מכך, שלושה מקבצים כפריים מצויים מחוץ לגבולות התכנית, עבדה, סהל אל-בקאר ואל-עריר, ולא ברור איזה תכנית, אם בכלל תיתן פתרון לאוכלוסייה זו המונה קרוב ל- 1000 תושבים. לכן, אנו מציעים לשנות את גבול התכנית באופן שיאפשר את פתרון הבעיה גם בכפרים קטנים אלו.**

4. ייעודי קרקע

התכנית מהווה בחלקה נסיגה מתכניות קודמות, במיוחד בכל הקשור לסימון ייעודי קרקע העשויים לאפשר בעתיד הסדרה תכנונית של כפרים לא מוכרים בנגב, כגון תמ"מ 14/4, תמ"א 31 ותמ"א 35. סימון ייעודי הקרקע בתכנית המוצעת מתעלם מהמציאות בשטח מציב מחסומים בפני הסדרה תכנונית של חלק מהכפרים הבלתי מוכרים, שהיו קיימים בשטח בטרם סומן בייעודי קרקע, שאינם מאפשרים תכנון של הכפרים. דוגמאות:

- 1) שטחים שסומנו בתכנית תמ"מ 14/4 כשטחים חקלאיים מסומנים בתשרי החדש המוצע כאזור נוף מדברי, כך למשל סומנו השטחים של הכפרים אלבחירה, מטהר-גטמאת, אלשהבא-אלמזרעה, אם ותאם, רכמה.
- 2) התכנית המוצעת מייעדת את כפר אלסר שליד אזור התעשייה עמק שרה, כמרקם לפתוח עירוני של עיר באר שבע. כפר זה מונה כ- 2000 אזרחים, שהתכנית מתעלמת כליל מהם.
- 3) התכנית המוצעת נוגדת את תמ"א 35 באזורים הבאים:
- 4) שטח הכפר כרכור סומן כאזור נופש מטרופוליני וייעור, על אף שתמ"א 35 מייעדת אזור זה כמרקם עירוני כפרי.
- 5) שטחי הכפרים ביר-אלחמאם וסעוה סומנו בחלקם כאזור נוף מטרופוליני, למרות שתמ"א 35 מייעדת אזור זה כמרקם כפרי.
- 6) הכפרים עתיר, אם-אלחיראן סומנו כאזור נוף מטרופוליני וייעור, למרות שתמ"א 35 מייעדת אזור זה כמרקם עירוני-כפרי.

דוגמאות אלה לא מותירות מקום לספק שתמ"מ 23/14/4 מהווה המשך של מדיניות תכנונית הנגועה, באפליה, חוסר סבירות קיצונית ומפלה ולא סבירה כלפי האוכלוסייה הערבית הבדואית בנגב

ובחלקה אף מהווה נסיגה הן מהוראות תוכניות קודמות והן הגרסאות מוקדמות יותר של התכנית המוצעת. ייעודים אלה מגבילים את השימוש בקרקע. אם צוות התכנון רוצה בכנות לספק פתרונות תכנוניים לתושבי הכפרים הבלתי מוכרים אזי עליו **לסמן את כל השטחים של הכפרים הבלתי מוכרים כאזור נוף כפרי משולב** (ולוותר על ההגדרה חקלאי תוך שינוי ייעוד הקרקע מחקלאית לכפרית והגדרת שימושים מותרים בייעוד הקרקע של נוף כפרי משולב).

לסיכום :

התכנית המוצעת היום אינה מתיישבת עם התחייבות מוסדות התכנון מיולי 2001 בפני בית המשפט בבג"צ שבנדון, ואינה נותנת מענה לצו על תנאי שהוצא בעתירה. התכנית המוצעת אינה עומדת ביעדה העיקרי ומהווה המשך של מדיניות תכנונית הנגועה באפליה נגד האוכלוסייה הערבית הבדואית בנגב. בשל היותה נגועה באפליה, בחוסר סבירות, פוגעת בכללים מקצועיים ואתיים, מתעלמת מהמציאות בשטח ומנציחה ביחס לבדואים גישה תכנונית ריכוזית, שנחלה כישלון חרוץ. **תכנית המתאר המחוזית החלקית למטרופולין באר שבע (תמ"מ 23/14/4) במתכונתה הנוכחית מותירה 65% מאוכלוסיית הכפרים הבלתי מוכרים בנגב ללא כל פוטנציאל עתידי להסדרה תכנונית ודנה את האוכלוסייה לחיים משפילים הפוגעים קשות בזכויות יסוד לכבוד ושיוויון. אילו התכוון צוות התכנון לתת מענה לעתירה במסגרת התכנית המוצעת היה מסדיר תכנונית את היישובים, שהוצעו ע"י המועצה האזורית לכפרים הערבים הבדואים הבלתי מוכרים בנגב, ולכל הפחות היה מספק הסברים מקצועיים ומשכנעים לגבי כל יישוב ויישוב שלא קיבל הכרה / הסדרה במסגרת התכנית המוצעת.**

השלבים הראשונים של הכנת התכנית המוצעת פתחו חלון הזדמנויות יקר מפז. התכנית המוצעת לא השכילה לנצל חלון הזדמנויות זו. החלטה על הפקדת התכנית, במתכונתה הנוכחית, עלולה לגרום למשבר אמון עוד יותר קשה בין התושבים לבין מוסדות התכנון, כיוון שכגודל הציפייה גודל האכזבה.

לאור כל האמור לעיל, התכנית אינה בשלה להפקדה ומן הראוי לתקנה ולכלול בה הוראות, שיחייבו תכנון מגוון גדול של יישובים עבור האוכלוסייה הבדואית בנגב, בהתאם לצו על תנאי שניתן בעתירה.

בכבוד רב,

באנה שגרי-בדארנה, עו"ד
האגודה לזכויות האזרח

מוחמד יונס, מתכנן
המועצה האזורית לכפרים הבלתי מוכרים

העתקים :

מר משה כהן, יו"ר צוות התכנון
מר שמאי אסיף, מנהל מינהל התכנון במשרד הפנים

ממוצע דונם לתושב	צפיפות נפש / לק"מ	מס' ישובים	צורת יישוב	
2.84	1,554	11	עירוני יהודי	יישוב יהודי
30.5	75	106	כפרי יהודי: מושב, מושב שיתופי, קיבוץ, יישוב כפרי, יישוב קהילתי	
0.75	1,583	7	עיירות הבדואים	יישובים בדואים ערבים
1.8	614	7	יישובי מועצת אבו בסמה: יישובים מתעירים	

לוח מס' 1: טבלה המרכזת נתונים על מערך היישובים בנפת באר שבע

* חישוב הצפיפות הסתמך על מספר התושבים מתוך "רשימת היישובים 2002", בנוסף לשטחי השיפוט של היישובים (לא כולל מועצות אזוריות) מתוך נתוני הממ"ג של המועצה האזורית לכפרים הבלתי מוכרים בנגב.

לוח מס' 2: אוכלוסייה: יהודים וערבים בנפת באר שבע

סה"כ אוכלוסייה באחוזים	סה"כ אוכלוסייה	
73%	*392,983	יהודיים
27%	**142,786	ערביים
100%	535,769	סה"כ

**רשימת היישובים 2002, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

** על פי נתוני משרד פנים 2003

לוח מס' 3: שטחי שיפוט: מועצות מקומיות ואזוריות בנפת באר שבע*

סה"כ באחוזים	סה"כ שטח בדונם	סה"כ שטח שיפוט מועצות אזוריות בדונם	סה"כ שטח שיפוט מועצות מקומיות בדונם	
99%	12,190,384	11,000,000	1,190,384	יישובים ומועצות אזוריות יהודיות
1%	92,000	23,000	69,000	מועצת אבו בסמה ושבעת העיירות
100%	12,282,348	11,023,000	1,259,384	סה"כ שטח בדונם

*נתוני ממ"ג של המועצה האזורית לכפרים הבלתי מוכרים בנגב.